

W poszukiwaniu procedur identyfikowania zdolności uczniów i organizacji procesu ich wspomagania

1. Samoocena w zakresie wiedzy i umiejętności diagnostycznych nauczycieli

Opracowanie modelowych rozwiązań w zakresie opieki nad dzieckiem uzdolnionym jest procesem, który wymaga dyskusji z aktywnym udziałem kilku podmiotów: nauczycieli, pedagogów, psychologów, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych. Przestrzeń tej dyskusji jest wielowymiarowa i interdyscyplinarna i mówi wieloma językami (rodziców, nauczycieli, specjalistów). Uwzględnienie w tym dyskursie wielu głosów kreuje wspólną płaszczyznę dla tworzenia nowej jakości działań wspierających uczniów zdolnych w oprcaowaniu systemowym. W prowadzonym dyskursie szczególne miejsce zajmuje **diagnoza** rozumiana jako podstawowe działanie ukierunkowujące pracę nauczyciela. W praktyce pedagogicznej szkoły jest ona utożsamiana z badaniem, psychometrią, stąd dążenie nauczycieli do gromadzenia i posiadania szerokiego wachlarza narzędzi, które-w ich założeniu- są jedynym wiarygodnym źródłem poznania. Tworzenie warsztatu diagnostycznego staje się zastoną dla lęków i obaw nauczycieli o to, czy poradzą sobie z wyzwaniem diagnozy i czy będzie ona wiarygodna. Nauczyciele kojarzą diagnozę z poważnym badaniem za pomocą testów, których nie znają i których się obawiają, stąd postawa asekuracyjna i scedowanie zadań diagnozy na poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Odpowiedzią jest zapewne brak zaufania do podstawowych sposobów poznawania ucznia, stosowanych w pracy nauczyciela, i bezgraniczna wiara w moc testowania. Skąd zatem bierze się brak zaufania do typowo nauczycielskich sposobów poznawania uczniów, jakim jest np. obserwacja? Jaką wiedzę i umiejętności mają nauczyciele w obszarze przygotowania do realizowania zadań diagnostycznych?. W poszukiwaniu odpowiedzi odwołuję się do analizy kwestionariusza samooceny wiedzy i umiejętności diagnostycznych nauczyciela (ankieta wypełniona przez 17 nauczycieli w trakcie spotkania w Warszawie -10 czerwca 2014r)

- 1. Nauczyciele posiadają w większości (13) przeciętną wiedzę na temat diagnozy pedagogicznej*
- 2. Nauczyciele w stopniu przeciętnym (14) znają modele diagnozy pedagogicznej*
- 3. Również na przeciętnym poziomie plasuje się ich znajomość zadań diagnostycznych (11)*
- 4. Niski poziom dotyczy umiejętności przeprowadzania diagnozy potrzeb uczniów (14 osób)*
- 5. W zakresie doboru narzędzi do diagnozy grupa jest bardziej zróżnicowana z minimalną przewagą wiedzy plasującej się na poziomie przeciętnym i wysokim*
- 6. Połowa nauczycieli w przeciętnym stopniu zna zasady postępowania diagnostycznego (8 osób)*
- 7. Ponad połowa nauczycieli w przeciętnym stopniu wie jak omawiać wyniki badań z rodzicami ucznia (11)*
- 8. 10 spośród 17 badanych nauczycieli wie w stopniu przeciętnym jak diagnozować zdolności ucznia, ale aż 5 osób nie posiada takich umiejętności*

Uzyskane informacje wskazują na konieczność podnoszenia wiedzy i umiejętności diagnostycznych, zwłaszcza w zakresie: upowszechniania modeli diagnozy pedagogicznej, dokonywania rozpoznania potrzeb uczniów, poznawania zasad postępowania diagnostycznego, kształtowania umiejętności omawiania wyników i formułowania wniosków po diagnozie, sposobów identyfikowania zdolności uczniów. Dotyczy to zarówno wiedzy teoretycznej jak i umiejętności praktycznych, które wspólnie tworzą **kompetencje diagnostyczne**.

2. Czynniki utrudniające nauczycielom dokonywanie diagnozy w warunkach szkolnych

- Brak czasu
- Brak współpracy z innymi nauczycielami (brak wymiany informacji)
- Duża liczebność klas
- Brak odpowiednich pomieszczeń do badań diagnostycznych
- Słaba współpraca z rodzicami
- Braki w zakresie kompetencji diagnostycznych nauczyciela
- Brak opracowania szkolnego systemu dotyczącego diagnozowania
- Trudności z pogłębianiem swojej wiedzy diagnostycznej
- Długie terminy oczekiwań na badanie w poradni

Zgłaszane przez nauczycieli-praktyków propozycje można pogrupować w kilka obszarów:

1. Organizacja czasu i przestrzeni w szkole
2. Relacje międzyludzkie i prawidłowa komunikacja
3. Kompetencje diagnostyczne nauczyciela i sposoby ich zdobywania
4. Współpraca z rodzicami i wymiana informacji o uczniu
5. Mentalność nauczyciela w zakresie diagnozy i sposobów jej prowadzenia

3. Czynniki ułatwiające nauczycielom dokonywanie diagnozy w szkole:

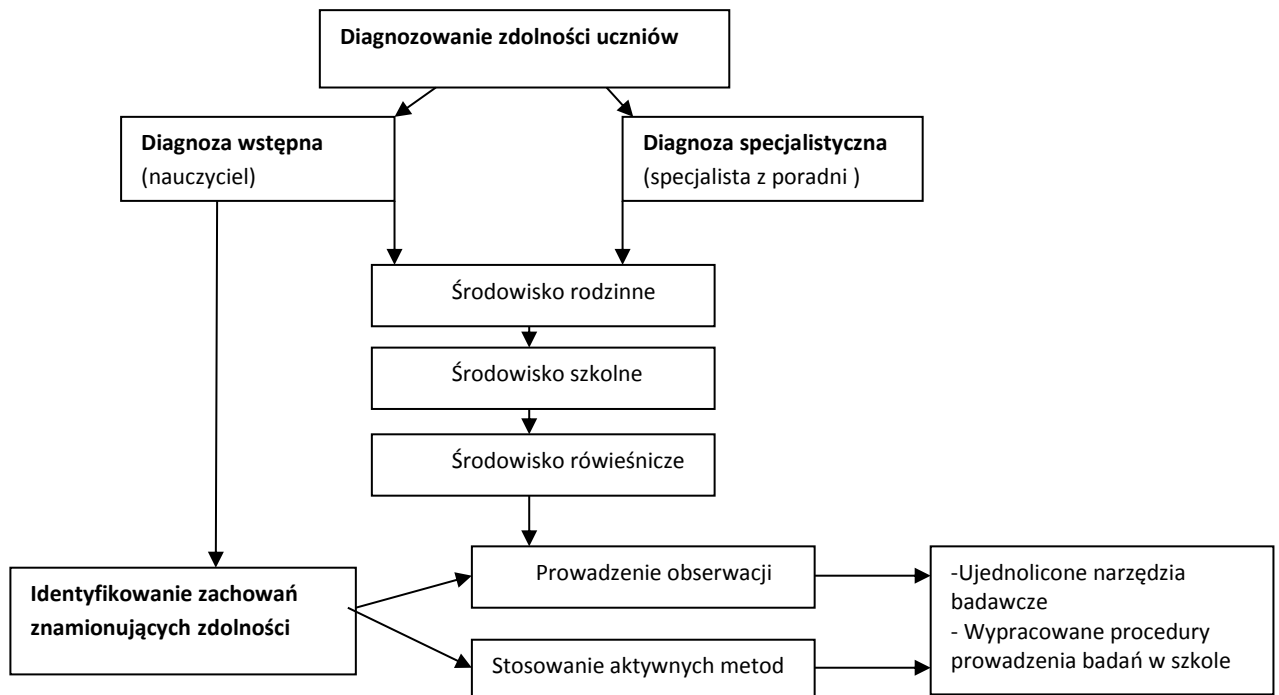
- Dobry i systematyczny kontakt z rodzicami
- Wypracowane szkolne procedury dokonywania diagnozy pedagogicznej
- Prawidłowa komunikacja w gronie nauczycieli
- Stały kontakt z uczniem
- Możliwość obserwowania ucznia w sytuacjach innych, niż edukacyjne
- Stosowanie aktywnych metod nauczania (identyfikacja zdolności)
- Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych
- Możliwość dokonywania oceny funkcjonowania ucznia na tle klasy
- Stała współpraca ze specjalistami (konsultowanie przypadku)
- Odczuwane wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznej
- Upowszechnianie modelu szkoły otwartej dla rodziców
- Dostęp nauczycieli do bezpłatnych szkoleń, kursów z zakresu diagnostyki pedagogicznej

Analiza sugestii nauczycieli-praktyków wskazuje, iż posiadają oni świadomość co do warunków dokonywania diagnozy, uwzględniają współpracę z rodzicami i specjalistami kreując model diagnozy specjalistycznej, której początkiem jest diagnoza szkolna. W działaniach diagnostycznych potrzebują wsparcia specjalistów poradni psychologiczno-pedagogicznej. Ciekawym argumentem powodzenia w procesie diagnozowania pedagogicznego uczniów jest, artykułowana przez nauczycieli, potrzeba wypracowania procedur diagnostycznych, obowiązujących na terenie szkoły. Nauczyciele zazwyczaj cenią sobie swobodę wyboru, własną kreatywność i poczucie sprawstwa oraz samodzielność w podejmowaniu działań i decyzji. Tymczasem wskazują na potrzebę regulacji działań wytycznymi, które mają kierunkować ich pracę diagnostyczną. Dowodzi to, iż nie czują się oni pewnie w dokonywaniu diagnozy i oczekują wskazówek i konkretnych zapisów, które będą porządkować ich działania diagnostyczne.

4. Propozycje nauczycieli co do modelu postępowania diagnostycznego

1. Diagnoza nauczycielska powinna mieć charakter wstępny, a jej uzupełnieniem winna być diagnoza specjalistyczna, realizowana w poradniach psychologiczno-pedagogicznych
2. Diagnoza powinna obejmować różne środowiska ucznia: rodzinne, szkolne i rówieśnicze
3. Zadaniem nauczyciela jest prowadzenie obserwacji, identyfikowanie zachowań znamionujących uzdolnienia w codziennych działaniach uczniów: pracy zadaniowej, zabawie, zajęciach własnych (sportowych, artystycznych, intelektualnych)
4. Warunkiem rozpoznawania zdolności uczniów jest stosowanie w pracy dydaktycznej aktywnych metod nauczania i uczenia się.
5. Warunkiem skutecznego identyfikowania zdolności uczniów jest opracowanie i udostępnienie nauczycielom narzędzi badawczych wraz z przygotowaniem ich do prowadzenia diagnozy pedagogicznej.

Schemat nr 1 *Proces diagnozowania zdolności uczniów*

Opracowanie własne w oparciu o materiały z warsztatów